

**Kultuuriministri määruse „Muinsuskaitse järelevalve dokumenteerimise ja läbiviimisega seotud kulu hüvitamise ning kinnismälestisel ja vallasmälestisel tehtud tööde dokumenteerimise kord“
eelnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Käesolev määrus kehtestatakse muinsuskaitseaduse § 56 lõike 4, § 57 lõike 2 ja § 67 lõike 3 alusel.

Seoses uue muinsuskaitseaduse (edaspidi *MuKS*) jõustumisega 2019. aasta 1. mail kaotavad kehtivuse varasema muinsuskaitseaduse alusel kehtestatud määrused. Muinsuskaitse järelevalvet reguleerib hetkel muinsuskaitseaduse § 35 lõike 2 ja § 40 lõike 4 alusel kehtestatud kultuuriministri 15.06.2011 määrus nr 10 „Muinsuskaitse järelevalve kord ning ehitus- ja muu töö dokumenteerimise kord“.

Uus MuKS annab võimaluse määrata muinsuskaitse järelevalve üksnes vajadusel. Sellest lähtuvalt kehtestatakse tööde dokumenteerimise kord juhtudeks, kui järelevalvet ei määrata. Samuti sätestab MuKS muinsuskaitse järelevalve kulu hüvitamise, mille kord käesoleva määrusega kehtestatakse.

Määrusega sätestatakse ka vallasmälestisega konserveerimise ja restaureerimise dokumenteerimise kord.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on ette valmistanud Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonna muinsuskaitseinspektor Liina Jänes (628 2381, liina.janes@kul.ee), Muinsuskaitseameti peadirektor Siim Raie (640 3050, siim.raie@muinsuskaitseamet.ee) ja kunstipärandi valdkonna juht-osakonnajuhataja Linda Lainvoo (640 3018, linda.lainvoo@muinsuskaitseamet.ee) ning Kultuuriministeeriumi õigus- ja varahaldusosakonna juhataja Merle Põld (628 2347, merle.pold@kul.ee).

Eelnõu on keeleliselt toimetatud Kultuuriministeeriumi kantselei sekretär-keeletoimetaja Anni Viirmets (628 2220, anni.viirmets@kul.ee).

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast peatükist ja 11 paragrahvist.

1. peatükk. Üldsätted

Eelnõu paragrahv 1 määratleb määruse reguleerimisala.

2. peatükk. Muinsuskaitse järelevalve aruanne

Eelnõu paragrahvi 2 kehtestatakse muinsuskaitsejärelevalve aruandele esitatavad nõuded.

Lõike 1 kohaselt koostab muinsuskaitsejärelevalve aruande isik, kes järelevalvet tegi. Muinsuskaitsejärelevalvet tohib teha ainult pädev isik (MuKS § 68 lg 2 p 6).

Lõigetes 2–3 sätestatakse, mida peab sisaldama vastavalt aruande põhiosa ja mis tuleb esitada aruande lisadena. Aruande põhiosas esitatakse tehtud tööde kokkuvõtlik kirjeldus, ülevaade kultuuriväärtusega detailide ja tarindite säilivuse kohta, ülevaade kasutatud töömeetoditest, tööde käigus avastatud koos vajalike jooniste ja fotodega ning kokkuvõtlik hinnang tehtud tööde muinsuskaitsele kvaliteedile.

Lõike 3 punktides 1–6 loetletud dokumendid esitatakse koopiadena aruande lisadena. See tähendab, et näiteks teostusjoonised ehitusprojektist erinevalt tehtu kohta (p 5) esitatakse juhul, kui mälestise projekteerija on teostusjoonised eelnevalt teinud. Kui teostusjooniseid tehtud ei ole, ei pea muinsuskaitsejärelevalve tegija hakkama projekteerija tööd tegema. Mõõdistusjoonis (p 4) on joonis, millega on dokumenteeritud mälestise osade, detailide ja tarindite paiknemine, ülesehitus ning mõõtmed. Töö üleandmine tellijale ei tähenda kasutusloa koopiat (ehitise puhul), vaid töö lõppemisel ja üleandmisel koostatud dokumente, näiteks üleandmise ja vastuvõtmise akti, vaegtööde akti. Aruande koosseisu osas ei teki eelnõuga muutust võrreldes kehtiva korraga.

Eelnõu paragrahvis 3 sätestatakse aruande esitamise ja heakskiitmisega seonduv.

Lõike 1 kohaselt esitatakse järelevalve aruanne Muinsuskaitseametile digitaalsel kujul PDF-vormingus digitaalallkirjastatult kuue kuu jooksul pärast tööde lõppemist. Aruande esitamise nõuded tulenevad Riigiarhiivi nõuetest, sest Muinsuskaitseameti arhiiv on Riigiarhiivi osa. Dokumente küsitakse elektroonilisel kujul, kuid kui aruannet või selle lisasid ei ole võimalik digitaalselt esitada või on põhjendatud esitada paberil (näiteks värvisondaažide värvinäited), võib aruande esitada A4-formaadis paberile köidetuna.

Lõikega 2 sätestatakse aruande menetlustähtaeg.

Lõikes 3 sätestatakse, et Muinsuskaitseamet võib juhul, kui aruanne ei ole piisavalt selge ja/või esinevad selles puudused, nõuda aruande täiendamist või muutmist ehk puuduste kõrvaldamist. Aruande esitajale edastatakse vastavasisuline teade, milles on kirjeldatud asjaolud, mis vajavad täiendavat selgitamist, täiendamist või lisateavet, ning märgitud tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks.

3. peatükk. Muinsuskaitsejärelevalve kulu hüvitamine

Eelnõu paragrahvis 4 sätestatakse muinsuskaitsejärelevalve kulu hüvitamise tingimused.

Lõike 1 kohaselt hüvitatakse muinsuskaitsejärelevalve tellijale tema kantud muinsuskaitsejärelevalve läbiviimise kulu, kui järelevalve on määratud muinsuskaitseaduse alusel, läbi viidud nõuetekohaselt ja seda on teinud pädev isik ning Muinsuskaitseamet on muinsuskaitsejärelevalve aruande heaks kiitnud.

Lõike 2 järgi saab kulu hüvitamist taotleda ühe tööde tegemise loa alusel tehtud tööde kohta ühe korra. See tähendab, et tööde ja vastavalt ka järelevalve mitmes osas tegemise korral loetakse see üheks kuluks objekti kohta ja järelevalve kulu hüvitatakse ühel korral. Kui aga samal objektil tehakse töid planeeritult erinevatel aastatel erinevate tööde tegemise lubade alusel, hüvitatakse järelevalve kulu iga tööde loa mahu kohta tellitud järelevalve kohta.

Eelnõu paragrahvis 5 sätestatakse hüvitise määr. Järelevalve kulu hüvitis on osaline, st ei hüvitata kogu kulu. Muinsuskaitsejärelevalve kulu hüvitatakse 50% ulatuses, kuid mitte rohkem kui üks tuhat viissada eurot. Hüvitise määr on kujundatud turusituatsiooni ja riigieelarve võimalusi analüüsid. Esiteks erineb järelevalve hind mälestistel väga olulisel määral, sõltudes nii mälestisest, tööde keerukusest kui ka omaniku soovitatavast tööde mahust, mistõttu täiemahulist hüvitamist ei ole võimalik riigieelarvesse sisse planeerida. Samuti tooks täiemahuline hüvitamine tõenäoliselt kaasa turuhinna suurenemise. Riigil puudub võimalus seda ebasoovitavat kõrvalmõju reguleerida muul moel, kui seada sisse hüvitise piirmäär. Piirmäär on kujundatud võttes arvesse vastava töö keskmisi turuhindu. Muinsuskaitsejärelevalve teenuse keskmine turuhind oli teenuse pakkujatelt küsitud näidete põhjal MuKS-i eelnõu koostamise ajal hinnanguliselt 1500 eurot.

Eelnõu paragrahvi 6 kehtestatakse nõuded hüvitise taotlemisele. Muinsuskaitsejärelevalve tellija esitab selleks Muinsuskaitseametile taotluse ning lisab kulu tegemist tõendavad dokumendid. Kulu hüvitamist saab taotleda kuue kuu jooksul pärast muinsuskaitsejärelevalve aruande heakskiitmist.

Eelnõu paragrahvi 7 kehtestatakse taotluse menetlemise ja hüvitise maksmise kord.

Lõikes 1 sätestatakse Muinsuskaitseametile taotluse menetlemise tähtaeg.

Lõikes 2 sätestatakse, et juhul kui taotluse summa ületab Muinsuskaitseametile eelarveaastaks eraldatud riigieelarvelisi vahendeid, hüvitab Muinsuskaitseamet kulu järgmisel eelarveaastal. Taotlusi makstakse välja jooksvalt. Uut taotlust esitama ei pea, hüvitamine toimub sama taotluse alusel. Sellise olukorra tekkides teavitab Muinsuskaitseamet sellest taotlejat. Selline regulatsioon vajalik ette näha taotlejate võrdseks kohtlemiseks.

Lõikes 3 sätestatakse, et toetuse andja võib juhul, kui kulutuste põhjendatuse osas on küsimusi, nõuda taotlejalt selgitusi ja lisadokumente.

Lõikes 4 sätestatakse, et hüvitis makstakse taotlejale välja kahekümne tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist.

Eelnõu paragrahvis 8 nähakse ette taotluse rahuldamata jätmise tingimused.

Taotluse rahuldamata jätmise otsus tehakse, kui muinsuskaitsejärelevalve ei ole läbi viidud nõuetekohaselt või kui seda ei teinud pädev isik, kui Muinsuskaitseamet ei ole järelevalve aruannet heaks kiitnud või kui taotleja on esitanud valeandmeid.

4. peatükk. Töö dokumenteerimine

Eelnõu paragrahvis 9 sätestatakse kinnismälestisel ja muinsuskaitsealal asuval ehitisel tehtud töö dokumenteerimise ja aruande esitamise nõuded juhul, kui muinsuskaitsejärelevalvet ei ole määratud. Töö dokumenteerimise eesmärk on anda informatsiooni töö kvaliteedi ja

asjatundlikkuse kohta, samuti anda ja säilitada täpne informatsioon kasutatud materjalide ja meetodikate kohta, et tulevaste tööde tegemisel oleks võimalik varem tehtuga arvestada. Dokumenteerimine peab andma piisava informatsiooni mälestise kaetud või varjatud osade kohta, mille kallal töid tehti, et oleks võimalus hinnata töö vastavust tegevuskavale.

Lõikes 1 nähakse ette, et kui muinsuskaitsealist järelevalvet ei ole määratud, koostab aruande töö tegija. Töö tegijale ei ole see liialt koormav, kuna tal on nõudest sõltumata kõige täpsem ülevaade ja info tehtud tööde kohta ning hõlbus esitada küsitud andmeid. Arvestada tuleb sellega, et kui muinsuskaitsealist järelevalvet ei ole määratud, on tegu väiksemamahulise ja mitte kuigi keeruka tööga.

Lõige 2 sätestab töö aruande sisu. Töö aruandes kirjeldatakse kasutatud meetodikat ja esitatakse kasutatud materjalide loetelu ning teostusjoonised ja fotod, sealhulgas mälestise kaetud või varjatud osade kohta, mille kallal töid tehti.

Eelnõu paragrahvis 10 sätestatakse vallasmälestise (kunstimälestise ja tehnikamälestise) konserveerimise ja restaureerimise dokumenteerimise nõuded. Vallasmälestise konserveerimine ja restaureerimine tuleb dokumenteerida sellekohases aruandes. Aruande koostab töö teostaja (lg 1). Vallasmälestisel on ka seni koostanud aruande töö teostaja ehk konservaator ning järelevalvet üldjuhul ei määratagi.

Lõikes 2 sätestatakse aruande sisunõuded. Võrreldes kehtivate nõuetega siin muudatusi ei ole.

Eelnõu paragrahvis 11 sätestatakse tööde aruande esitamise ja heakskiitmisega seonduv.

Lõike 1 kohaselt esitatakse tööde aruanne Muinsuskaitseametile digitaalsel kujul PDF-vormingus digitaalallkirjastatult kolme kuu jooksul pärast tööde lõppemist. Aruande esitamise nõuded on samad, mis muinsuskaitsealist järelevalve aruandel (eelnõu § 3), välja arvatud esitamise tähtaeg. Tööde nõuetekohane aruanne tuleb Muinsuskaitseametile üle anda kolme kuu jooksul pärast tööde lõppemist. Aruande esitamise tähtaeg on lühem kui muinsuskaitsealist järelevalve aruande esitamisel, võttes arvesse, et tegu on väiksemamahulise ja enamasti mitte kuigi keeruka tööga.

Lõikes 2 sätestatakse Muinsuskaitseametile aruande menetlustähtaeg.

Lõikes 3 sätestatakse, et Muinsuskaitseamet võib juhul, kui tööde aruanne ei ole piisavalt selge ja/või selles esinevad puudused, nõuda aruande täiendamist või muutmist ehk puuduste kõrvaldamist. Aruande esitajale edastatakse vastavasisuline teade, milles on kirjeldatud asjaolud, mis vajavad täiendavat selgitamist, täiendamist või lisateavet, ning märgitud tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusega ei kaasne olulisi mõjusid. Muinsuskaitsealist järelevalve kohustus oli seni mälestise omanikule lisakohustus ning -kulu. Muinsuskaitsealist järelevalve kulu hüvitamine aitab kaasa muinsuskaitse üldeesmärgile tagada mälestiseks tunnistatud asjade säilimine ning vähendab

omaniku kulused. Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise omanikule muutub mälestisega seotud tööde tegemine majanduslikult soodsamaks, mis omakorda motiveerib töid teostama ja mälestisi korrastama.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid riigieelarvelisi kulusid. Hüvitiste maksmise eelarve ja selle rakendamiseks vajalikud kulud on planeeritud Muinsuskaitseameti igaaastasesse eelarvesse. Muinsuskaitsealase järelevalve ja uuringute kulu hüvitamiseks on Muinsuskaitseameti 2019. aasta eelarves kokku 1,4 miljonit eurot. Selle summa arvutuskäik on toodud MuKS-i seletuskirjas¹ lk 98–99.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele. Rahandusministeerium, Siseministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta, teised ministeeriumid vaikimisi. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepanekul on eelnõu seletuskirja täiendatud selgitusega mõõdistusjoonise kohta.

¹ Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f9ad59dd-ef98-4b2b-b22b-ba8cf4c87154/Muinsuskaitseadus>